

Maja Ekelöf: Rapport fra en gulvspand

Kritik # 208, 2013.

Det er 25 år siden jeg første gang læste Maja Ekelöfs *Rapport fra en gulvspand*. Den handler om nødvendighed. Der er ikke plads til noget som helst overflødigt i Maja Ekelöfs liv og det er dét som hendes korte og koncise dagbogsoptegnelser afspejler. Når jeg nu læser bogen igen er jeg selv blevet halvtreds ligesom Ekelöf var da hun skrev den og jeg er ligesom hende enlig mor. Meget har forandret sig siden dengang, materielt har vi det bedre, men verden ser ikke mere tryk ud, snarere tværtom. Jeg kan blive lidt misundelig på Ekelöf, hun har noget som jeg mister lidt af hver dag, indignation. Ekelöf følger intensivt med i Vietnamkrigen 1968-69, som hun kommenterer i dagbogen. Rapporterne fra Vietnam påvirker hende bagefter i dagevis og hun går med i demonstrationer mod krigen. Det eksemplar af bogen som jeg nu har læst igen er en venindes, hun har arvet den fra sin mor. Bogen er signeret af forfatteren og på samme side står der også ”Støt FNL”. Jeg blev tvunget til at slå op, hvad FNL står for og det var navnet på guerillaen i Sydvietnam, ”Front national de libération du Viêt-nam du sud”, som arbejdede for en genforening med Nordvietnam under Ho Chi Mins ledelse. Ekelöfs kommentarer til og reaktioner på rapporterne om Napalm og andre bomber som ikke var set før formidler en følelse af, hvor katastrofal en konflikt Vietnamkrigen var. Desværre har det senere vist sig at det som Ho Chi Min foretog sig, ligesom det andre af de ledere som hun beundrede, Castro og Mao, (foretog sig) heller ikke altid var lige beundringsværdigt. Verdens konflikter er ikke længere så sort/hvide, og den information som vi modtager fra medierne, revideres hurtigt. Terrorismen har gjort fjenden vanskeligere at definere, og samtidig ved vi at den er et produkt af uretfærdigheder som den vestlige verden har et medansvar for. På den måde fungerer *Rapport fra en gulvspand* som et meget præcist tidsdokument.

Men det er ikke som tidsdokument at Ekelöfs bog bevæger mest, det er når hun beskriver det at være menneske, i en udsat position, men med erfaringer som er almene. Hun skriver om, hvor plagsomt det er at være nødt til at bede om noget, i hendes tilfælde om socialhjælp, men selve følelsen af at være afhængig, genkender vi. Ekelöf formidler følelsen gennem et billede:

”En natt vakendrömmar jag att jag kryper ned i en stor papplåda. Där dör jag. Utanpå papplådan har jag i förväg skrivit med snygga bokstäver

Tack för ALL hjälp.

Ett socialfall

Jag ser minen på assistenten när han öppnar lådan och finner en död människa i den. Såna tankar har jag före ett social-besök.”

ALL hjälp, snygga bokstäver, javist, orden må der til, og taknemmelighed. Magtesløshed og humor. Men der er en drivkraft i Ekelöf, en nysgerrighed som betyder at hun udfordrer sig selv og sin position. Hun er rengøringskone, men vil videreuddanne sig, og måske få mulighed for at arbejde med noget andet. Fremfor alt vil hun vide mere og forstå. Bøgerne udvider hendes verden, og efter en stor læseoplevelse kommer savnet som udfyldes af en ny bog. Dermed er hendes verden ikke lille, men uendelig. Hun sætter pris på sin selvstændighed, at hun trods alt ka tilrettelægge arbejdet selv. Og vi deler hendes andre glæder, ture i skoven efter bær, en skitur, at cykle en varme dag. Et besøg af flinke folk. Kaffe og (en bid tærte) et stykke lagkage. Hun er ikke alene, hun har sine børn, naboer, kursuskammerater. Men hun beskriver også noget som vi allesammen kan føle, hvor få det er som vi kan tale med om det væsentlige. Der løfter rapporten sig langt ud over sin egen horisont.

Det materielle handler her om at kunne have et praktisk liv, ikke om unødvendigheder, det findes der hverken længsel efter eller forståelse for hos Ekelöf. Hun skriver:

”Alldeles nyss stod jag i badrummet och prisade duschslangen. Har saknat en sån i tjugo år. Tvillingarna hade sönder den då de var små. Nu köpte vi en på samma gång som toa-stolen. Tänk vad man sätter värde på en sak när man har varit utan under många år. Sensmoralen blir: Det kan aldrig vara bra att ha det för bra, ty då saknar man inget.”

Hvor dejligt at kunne acceptere savnet som et grundlæggende vilkår.

Ekelöf var alene med fem børn og vi hører aldrig noget om barnets far. Her er hun virkelig alene. Det kommenterer hun:

”Jag tror den svåraste rollen och det svåraste yrke som finns är att vara MAMMA. Man får ett slags ansvar och man känner sin oförmåga varje dag. Inte hinner man känna någon Moders-lycka inte. Det kanske blir någon minut någon gång.”

Naturligvis bliver det til mere end minutter, og tomheden efter børnene når de er væk er stor. Det er muligt at hun var rengøringskone men her træder den store opgave frem, den vigtige rolle, at opfostre børn. Og utilstrækkeligheden hænger sammen med økonomien, ikke at kunne forsørge dem og leve op til sit ansvar. Man mærker at hun lykkes med at være nærværende, og at de støtter hinanden, hun og børnene.

Det fine med Ekelöfs bog er at på trods af at mine og hendes vilkår er forskellige, så er der så meget jeg genkender. Ansvar for børnene, uro for økonomien og afmagtsfølelsen som opstår når det man gerne vil opnå ikke lykkes. Hendes sprog er nøgternt og ved at beskrive glæderne sagligt, ser vi dem som det de er, små afgørende øjeblikke som betyder at man orker alt det andet. At formå at passe på det man får og samtidig have kraft til at ønske sig forandringen er egenskaber som jeg beundrer hos Ekelöf. Ved at læse hendes dagbog får jeg et blik på mit eget liv, hvor det som er godt bliver tydeligere, men hvor det jeg savner også skal få lov til at tage den plads det fortjener.

Maria Finn 07.05.2013